

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів

Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МАРЧЕНКО Дарина Анатоліївна

УДК 336.734

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Розвиток ломбардів в Україні»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Дарина МАРЧЕНКО

Керівник роботи
НЕДІЛЬСЬКА Лариса Василівна
к.е.н., доцент

Житомир – 2021

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту: МАРЧЕНКО Дарини Анатоліївни

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № ____ від « ____ » грудня 2021 р.

Завідувач кафедри

к.е.н., професор _____ _Дмитро ДЕМА
« ____ » грудня 2021 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _ **МАРЧЕНКО Дарина Анатоліївна** _ захистив (ла)
кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК_ _____
« ____ » грудня 2021 р.

____Тетяна ТОВСТУХА

АНОТАЦІЯ

Марченко Д. А. Розвиток ломбардів в Україні – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Поліський національний університет, Житомир, 2021.

В кваліфікаційній роботі висвітлено та обґрунтовано теоретико-методичні та практичні аспекти розвитку ломбардів в Україні. Досліджено поняття ломбардів, як специфічних фінансових установ, охарактеризовано особливості їх діяльності. Встановлено сучасний стан та тенденції розвитку ломбардів в Україні. Проаналізовано сучасний стан ринку ломбардних кредитів та здійснено детальний його аналіз з позиції можливостей та загроз макrorівня і сильних та слабких сторін мікрорівня. Підсумовано, що можливості розвитку ломбардів зосереджені у векторі їх якісного оновлення: формування законодавчого підґрунтя для саморегулювання ринку, поглиблення роботи стосовно підвищення фінансової грамотності населення, зокрема, обізнаності населення про ризики отримання кредитів у ломбардах.

Ключові слова: ломбарди, фінансові установи, короткострокові кредити, застава, відсоткові ставки.

SUMMARY

Marchenko D.A. Development of pawnshops in Ukraine - Manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". - Polissia National University, Zhytomyr, 2021.

The theoretical and methodological and practical aspects of the development of pawnshops in Ukraine are highlighted and substantiated in the qualification work. The concept of pawnshops as specific financial institutions is studied, the peculiarities of their activity are characterized. The current state and trends in the development of pawnshops in Ukraine have been established. The current state of the Lombard loan market is analyzed and a detailed analysis is made from the standpoint of opportunities and threats at the macro level and the strengths and weaknesses of the micro level. It is concluded that the opportunities for the development of pawnshops are concentrated in the vector of their qualitative renewal: the formation of the legal basis for market self-regulation, deepening work to improve financial literacy, in particular, public awareness of risks of pawnshop loans.

Key words: pawnshops, financial institutions, short-term loans, collateral, interest rates.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛОМБАРДІВ ЯК ПОСЕРЕДНИКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	7
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ЛОМБАРДІВ В УКРАЇНІ.....	14
Висновки до розділу 2.....	18
РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛОМБАРДНОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	19
Висновки до розділу 3.....	23
ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. У світовій практиці ломбарди є важливою складовою інфраструктури фінансово-кредитного ринку. Закордонні та вітчизняні науковці стверджують, що специфіка діяльності ломбардів дає змогу підтримувати мінімально-достатній рівень фінансового забезпечення низькоплатоспроможних верств населення. Соціально-економічне значення ломбардів переважає над недоліками організаційного та правового характеру, що підтверджується їх популярністю та нееластичним попитом у багатьох країнах світу та в різні періоди економічного розвитку.

Наукові розвідки особливостей розвитку ломбардів в Україні висвітлено у роботах низки вітчизняних науковців, таких як С. Бойко, Н. Дребот, Т. Завора, О. Калівошко, А. Кеба, Г. Козаченко, Л. Леваєва, М. Миколишин, Є. Пархоменко, Н. Радченко, Я. Танчак, Л. Шаповал, О. Щевелєва та ін. Однак, проблемним залишається питання перспектив розвитку ломбардів, що визначатиме особливості функціонування вітчизняного ринку фінансових послуг.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-методичне обґрунтування особливостей розвитку ломбардів в Україні.

Визначена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити теоретико-методичні аспекти розвитку ломбардів;
- діагностувати стан розвитку ломбардів в Україні;
- побудувати прогноз розвитку ринку ломбардного кредитування в Україні.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процес розвитку ломбардів в Україні. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень щодо розвитку ломбардів в Україні.

Методи дослідження. Дослідження базувалось на застосуванні традиційного методичного інструментарію: абстрактно-логічний метод – при визначенні сутності та особливостей функціонування ломбардів; статистико-економічний – при аналізі їх сучасного стану та тенденцій розвитку; SWOT-аналіз – при вивченні факторів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування ломбардів; кореляційно-регресійний аналіз – при встановленні тісноти зв'язку між ключовими детермінантами та виявленні закономірностей розвитку ломбардів в Україні.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. У ході дослідження сформовано регресійну модель розвитку ринку ломбардного кредитування, економічна інтерпретація якої полягає у можливості збільшення обсягу виданих ломбардних кредитів при збільшенні обсягу середньомісячних доходів громадян, а їх скорочення можливе при зростанні рівня безробіття в Україні та нарощенні рівня ВВП на душу населення. Зроблено припущення, що результати моделі відображають критичну межу сукупного впливу обраних соціально-економічних факторів, коли низькі доходи населення при високому рівні безробіття та повільному прирості ВВП зумовлюють нетрадиційний ефект – скорочення обсягів ринку короткострокового кредитування, що характеризується ефектом поведінкових фінансів, коли для позичальників важливіше уникнути невиправданих витрат, ніж отримати короткочасну вигоду.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та сформовані пропозиції можуть бути використані для розробки перспективних планів чи формування стратегії розвитку фінансового ринку.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені у фаховій статті – «Сучасний вектор розвитку ломбардів в Україні», яка опублікована у фаховому виданні «Бізнес Інформ», що віднесено до категорії «Б».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи викладено на 25 сторінках комп'ютерного тексту. Ілюстративний матеріал представлено у вигляді 6 таблиць та 4 рисунки. Структурно робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (45 найменувань).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛОМБАРДІВ ЯК ПОСЕРЕДНИКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Ломбарди завжди користувались високою популярністю серед широких верств населення. Ломбардне кредитування справедливо вважається одним із найстаріших серед усіх видів кредитування населення. За свідченням дослідників [16], незважаючи на «досить ранню появу ломбардів в світі, їх історію необхідно починати з 1462 року, коли в Італії, у місті Перуджі, французьким монахом Барнабо де Терні було засновано кредитну установу з видачею кредиту під заставу. Для протидії хабарництву лихварів він запропонував проводити збір на підставу банку благодійного характеру. Пропозиція Барнабо де Терні мала успіх і на зібрані кошти виникла банкірська контора для видачі невеликих позик без відсотків». З часом ломбарди почали відкриватися в інших країнах Європи, долаючи опір лихварів та перешкоди законодавчого характеру і вже в кінці XVIII ст. ломбарди широко використовувались майже по всій Європі.

Світовий досвід свідчить, що ломбарди функціонують з метою задоволення потреби у швидких, легких і доступних кредитах для фізичних осіб, які не бажають або не мають часу і можливості звертатися за банківськими кредитами. У вітчизняній економіці роль ломбардних кредитів важко переоцінити, однак такі операції є недостатньо врегульованими та дослідженими. Згідно з проектом закону України, який був винесений на розгляд Верховній раді України у 2019 р., ломбардом слід називати «фінансову установу, виключними видами діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів до одного року під заставу рухомого майна на визначений строк і під проценти та продаж предмета застави, на який ломбардом звернено стягнення» [37]. Діюче положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами також визначає, що «виключним видом діяльності ломбардів є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок

власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент та надання супутніх послуг» [38].

У світовому вимірі активний розвиток ломбардів спостерігається в умовах бідності, безробіття, низької платоспроможності та зростання злочинності[1-4]. Ключовими ознаками ломбардного кредиту в усьому світі визнають: високі відсоткові ставки, низьку оціночну вартість, певну обмеженість переліку предметів застави, окремі недобросовісні дії з боку ломбардів [1-3, 19, 21, 25, 41]. Поряд з цим, до беззаперечних переваг ломбардних кредитів слід віднести: можливість в короткий термін, швидко отримати ліквідні фінансові кошти на будь-які потреби; використовувати супутні послуги ломбардів для поширення матеріальних цінностей культурного характеру (картини, раритетні та ексклюзивні речі) [21].

Ринок ломбардних послуг являє собою систему економічних відносин, стосовно купівлі-продажу «ломбардних послуг», з метою задоволення потреб клієнтів (населення та суб'єктів малого бізнесу). Особливістю ломбардної операції є її обов'язкова двокомпонентність: 1-ша частина операції – угода кредитування на визначений термін і за встановлену плату (ломбардний відсоток); 2-га частина – договір застави рухомого майна, який дає підстави на передачу прав власності ломбарду на майно, термін застави якого закінчився і кредит залишився не оплаченим (рис. 1.1).

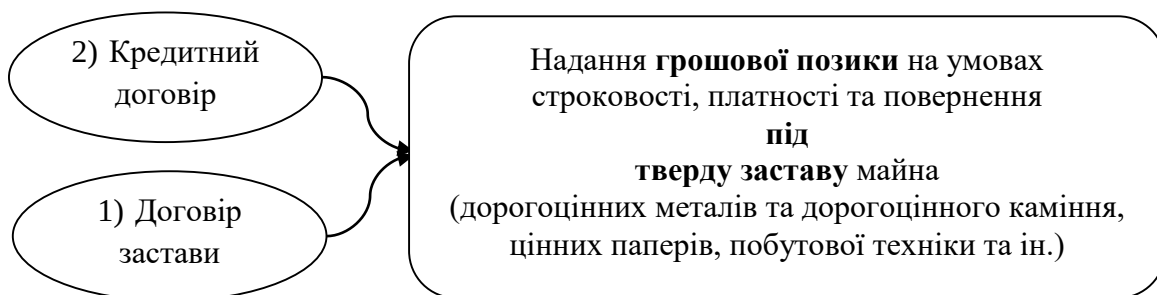

Рис. 1.1. Складові ломбардної операції

Джерело: власні дослідження.

Слід зазначити, що помилковим є твердження про зацікавленість ломбардів у непогашенні кредиту з метою наступного вигідного продажу

заставленого майна, оскільки в такому випадку втрачається зв'язок з клієнтом, який міг би стати постійним. Натомість, ломбарди часто йдуть на зустріч клієнтам і продовжують термін кредитування, а операція продажу заставного майна може бути навіть не вигідною через невисоку його ліквідність чи, наприклад, падіння ринкових цін.

Крім основної операції, ломбарди надають низку супутніх послуг, які впливають із особливостей ломбардної операції та специфіки функціонування ломбардів. До супутніх послуг ломбардної діяльності відносять:

- експертну оцінку заставленого майна або майна наданого на експертизу;
- прийом на відповідальне зберігання майна чи майнових прав за зверненням клієнта;
- страхування предмета застави, за умови укладення зі страховою компанією агентського договору;
- продаж на комісійних умовах або за дорученням клієнта майна чи майнових прав, які перебувають у заставі та не викуплені після закінчення дії кредитного договору або договору відповідального зберігання;
- викуп у населення виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння [37].

Ломбард, як фінансова установа, здійснює свою діяльність на підставі чинного законодавства, де визначено низку правил діяльності та вимог створення і функціонування (рис. 1.2).

На противагу усіх інших видів фінансових установ, ломбард в Україні створюється винятково у формі повного товариства. Згідно з Законом України «Про господарські товариства», учасники такого товариства займаються «спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном» [34]. Крім того, у положенні «Про порядок надання фінансових послуг ломбардами» [38] визначено, що ломбард повинен розташовуватись у «приміщенні, яке є частиною

нежитлового внутрішнього об'єму будівлі, обмеженому будівельними елементами, з можливістю входу і виходу, яке використовується ломбардом чи його відокремленим підрозділом при наданні фінансових та супутніх послуг ломбарду та для зберігання заставленого майна».

Реєстрація	➤	внесення до державного реєстру фінансових установ
Організаційно-правова форма	➤	повне товариство
Місце реєстрації	➤	нежитлове приміщення та наявність окремого приміщення для збереження заставного майна
Персонал	➤	- відповідний трудовий стаж директора та головного бухгалтера; - курси підвищення кваліфікації для директорів, головних бухгалтерів, фахівців з фінансового моніторингу та оцінювачів.
Капітал	➤	не менше 500 тис. грн або 1 млн грн - у разі наявності відокремлених підрозділів
Ліцензія	➤	ліцензія на надання фінансових послуг
Фінансовий моніторинг	➤	правила фінансового моніторингу, програма фінансового моніторингу, інструкція по фінансовому моніторингу
Програмне забезпечення	➤	спеціалізовані програми для ведення бухгалтерського і податкового обліку, формування звітності

Рис. 1.2. Нормативні умови організації і функціонування ломбардів в Україні

Джерело: власні дослідження.

Операції ломбардів з виробами з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння (прийом виробів з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння в якості предметів застави, їх відчуження в разі звернення стягнення) повинні здійснюватися лише за умови одержання спеціальної ліцензії щодо провадження господарської діяльності з торгівлі виробами з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння [34].

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», ломбард повинен розробити низку внутрішніх актів, якими регламентується порядок проведення в ломбарді фінансового моніторингу [36].

Особливої уваги заслуговують моделі організації та функціонування ломбардів, які знайшли своє поширення у світовій практиці [23]:

- 1) Модель спрощеної роботи ломбарду без створення мережі відділень.
- 2) Модель мережевого бізнесу.
- 3) Модель комбінування ломбарду та комісійного магазину.
- 4) Модель спеціалізованого бізнесу.
- 5) Модель інтеграції ломбардів і кредитних установ.
- 6) Модель комбінування ломбардної діяльності з іншими видами бізнесу.

Наприклад, найбільша мережа ломбардів Мексики – Nacional Monte de Piedad надає кредити на будь-які цілі: ремонт житла, навчання дітей, відкриття бізнесу і, навіть, покриття овердрафту по платіжних картках. Ломбардні кредити у Мексиці мають сезонний характер: нарощення у періоди Великодніх, Пасхальних свят та відпусток. Важливо, що відсоткова ставка за ломбардний кредит у цій країні становить 4% річних. Термін такого кредиту – близько 17 місяців. Особливістю ломбардного кредиту у Мексиці є те, що кожних 2 тижні у головному офісі Nacional Monte de Piedad організовуються публічні торги невикупленого заставного майна: антикваріату, ювелірних виробів, меблів, одягу та ін. [23].

Шляхом аукціону реалізують заставлене майно ломбарди Німеччини. Однак, тут ломбардні кредити видаються не менше як на 3 місяці і лише через місяць після завершення терміну кредиту ломбард продає майно через аукціон.

У США нараховується понад 16 тис. ломбардів, з яких 81% – це приватні установи, а 19% – відносяться до 4 товариств: Cash America International, Inc.; EZCORP, Inc.; First Cash Financial Services, Inc. і Dollar Financial Group [23].

Низка дослідників дотримуються думки про тісний зв'язок розвитку ломбардів і зростання злочинності [1]. Так, маючи можливість швидкого і вигідного збуту крадених речей, злочинці вмотивовані до нових злочинів. До того ж ломбарди, як посередники між злочинцями і новими власниками майна перешкоджають швидкому виявленню підозрілих осіб чи співучасників злочинів. Таким чином, надмірний розвиток ломбардів може бути як наслідком зростання злочинності, так і мотиватором до нових злочинів. З цієї позиції слід здійснювати жорстке регулювання ломбардної діяльності з метою усунення неправомірних операцій.

У професійній діяльності ломбарди стикаються з низкою фінансових ризиків, найважливішим з яких є ризик неповернення ломбардних кредитів. Оцінку ймовірності настання та ступеня впливу такого ризику можна здійснювати за декількома методичними підходами: експертної оцінки, рейтинговим, статистичним і нормативним методами. За твердженням фахівців [39], найвищу точність оцінки забезпечує використання нормативного методу, який до того ж вирізняється легкістю застосування. В індивідуальних випадках, коли вибір рішення залежить від непередбачуваності ситуації слід використовувати експертний метод або рейтинговий, які здатні враховувати мету оцінки та варіативність розвитку подій.

Зазначимо, що повноцінний розвиток ломбардів та ринку ломбардного кредитування сприятиме належному розвитку національної економіки загалом. Саме цей сегмент кредитного ринку здатен ефективно забезпечувати потреби населення у кредитних ресурсах та сприяти їх достатку.

Висновки до розділу 1

1. Визначено, що ломбард – це специфічна фінансова установа, яка надає фінансові кредити фізичним особам та підприємцям строком до одного року, а також здійснює низку супутніх операцій, пов'язаних з особливостями ломбардної діяльності.

2. Спеціальними вимогами щодо створення та функціонування ломбардів є: умови та місце реєстрації, організаційно-правова форма, наявність ліцензії, відповідність персоналу, обсяги власного капіталу, впровадження системи фінансового моніторингу та специфіка програмного забезпечення.

3. Обґрунтовано місце і значення ломбардів на фінансовому ринку, як посередників, які сприяють задоволенню потреб населення і підвищенню їх платоспроможності.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ЛОМБАРДІВ В УКРАЇНІ

Ломбарди вважаються одним із найстабільніших фінансових інститутів, що співпрацюють з фізичними особами. Роль ломбардів особливо проявляється у період криз, які досить часто супроводжують вітчизняну економіку. Ломбардна діяльність виконує функцію соціально-економічних стабілізатора в умовах економічних негараздів у країні або в житті окремої людини, «про що свідчить попит на послуги ломбардів не лише в країнах, де відбуваються такі зміни, а й в економічно розвинених країнах (США, Велика Британія, Швеція, Австралія, Німеччина та ін.)» [27, 30].

Повноцінне функціонування різних видів кредитних установ на високоякісному рівні надає країні можливість досягати найвищого щабля розвитку національної економіки. На кінець 2020 р. у Державному реєстрі фінансових установ містилась інформація про 302 ломбарди з активами близько 4 млрд грн (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Склад активів ломбардів України у 2018-2020 рр., тис. грн

Назва показника	Станом на 31.12.2018	Станом на 31.12.2019	Станом на 31.12.2020	Темпи приросту 2020 р. до 2019 р	
				тис. грн	%
Основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи (залишкова вартість)	326 089	659 155	562 100	236 011	72,38
Грошові кошти	413 375	427 422	455 200	41 825	10,12
Дебіторська заборгованість	2 827 838	3 012 849	2 736 500	-91 338	-3,23
Запаси	100 958	152 318	99 400	-1 558	-1,54
Інші	53 034	13 089	13 600	-39 434	-74,36
Усього активів	3 271 297	4 264 835	3 866 800	595 503	18,20

Джерело: наведено та розраховано за даними НБУ.

Як свідчать дані, обсяги активів ломбардів мають досить мінливий характер: дебіторська заборгованість і запаси у 2019 р. у порівнянні з 2018 р. було нарощено, а у 2020 р. ці ж статті активів ломбардів скоротилися на 3,23 та 1,54 % відповідно. Натомість, основні засоби та грошові кошти ломбардів у

2020 р. у порівнянні з 2018 р. зросли на 72,38 та 10,12 % відповідно. Поряд з цим, відбулися також неоднозначні зміни у складі та структурі пасивів ломбардів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Склад пасивів ломбардів України у 2018-2020 рр., тис. грн

Назва показника	Станом на 31.12.2018	Станом на 31.12.2019	Станом на 31.12.2020	Темпи приросту 2020 до 2018 р.	
				тис. грн	%
Резервний капітал	77 108,0	54 990,7	60 100	-17008	-22,06
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	589 521,0	677 849,5	757 000	167479	28,41
Власний капітал, усього	1 867 218,4	1 862 732,9	1 679 800	-187418	-10,04
Залучені кошти на платній і безоплатній основі	156 249,0	176 564,1	131 000	-25249	-16,16
Зобов'язання за розрахунками	1 696 586,2	2 223 942,3	2 053 600	357014	21,04
Інші	665 385,4	731 244,3	2 400	-662985	-99,64
Усього пасивів	3 721 297,2	4 264 835,2	60 100	-17008	-22,06

Джерело: наведено та розраховано за даними НБУ.

Так, власний капітал, залучені кошти та зобов'язання й інші пасиви за період 2018-2020 рр. було скорочено. І навпаки, за досліджуваний період на 21,04 % зросла сума зобов'язань за розрахунками. Впродовж 2018-2020 рр. обсяги фінансових кредитів наданих ломбардами під заставу ювелірних виробів, побутової техніки та іншого майна залишалася відносно незмінними (табл. 2.3), що свідчить про стійкий нееластичний попит на послуги цих фінансових установ.

Важливо, що за досліджуваний період при несуттєвому зростанні суми наданих кредитів (на 0,8 %) знизилась оціночна вартість прийнятого в заставу майна (на 4,9 %), яка у 2018 р. становила 121% від суми наданих кредитів, а у 2020 р. – 114 %. Така тенденція підтверджує тезу експертів НБУ про те, що «ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стійких фінансових інститутів в Україні» [5].

Таблиця 2.3

Оцінка наданих кредитів ломбардами України у 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна 2020 р. до 2018 р.	
				абсолютна	%
Сума наданих фінансових кредитів під заставу, млн грн	16 442,3	18 178,5	16570,9	128,6	0,8
Оціночна вартість майна, прийнятого в заставу, млн грн	19 926,8	21 156,4	18 951,1	-975,7	-4,9
Сума погашених фінансових кредитів, млн грн	16 139,7	17 840,8	16 629,8	490,1	3,0
з них: погашено за рахунок майна, наданого в заставу, млн грн	1 742,8	2 396,9	2 886,0	1 143,2	65,6
Питома вага погашених кредитів у загальній сумі виданих, %	98,2	98,1	100,4	2,2	х
Питома вага кредитів, що погашаються за рахунок майна, наданого в заставу, %	8,7	11,3	15,2	6,5	х

Джерело: наведено та розраховано за даними НБУ.

Варто відмітити, що лише 8-15 % наданих ломбардами кредитів погашаються за рахунок заставного майна, а решта – шляхом звичайного погашення фінансових зобов'язань. Традиційно найпопулярнішими предметами застави ломбардного кредиту виступають вироби із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння (рис. 2.1).

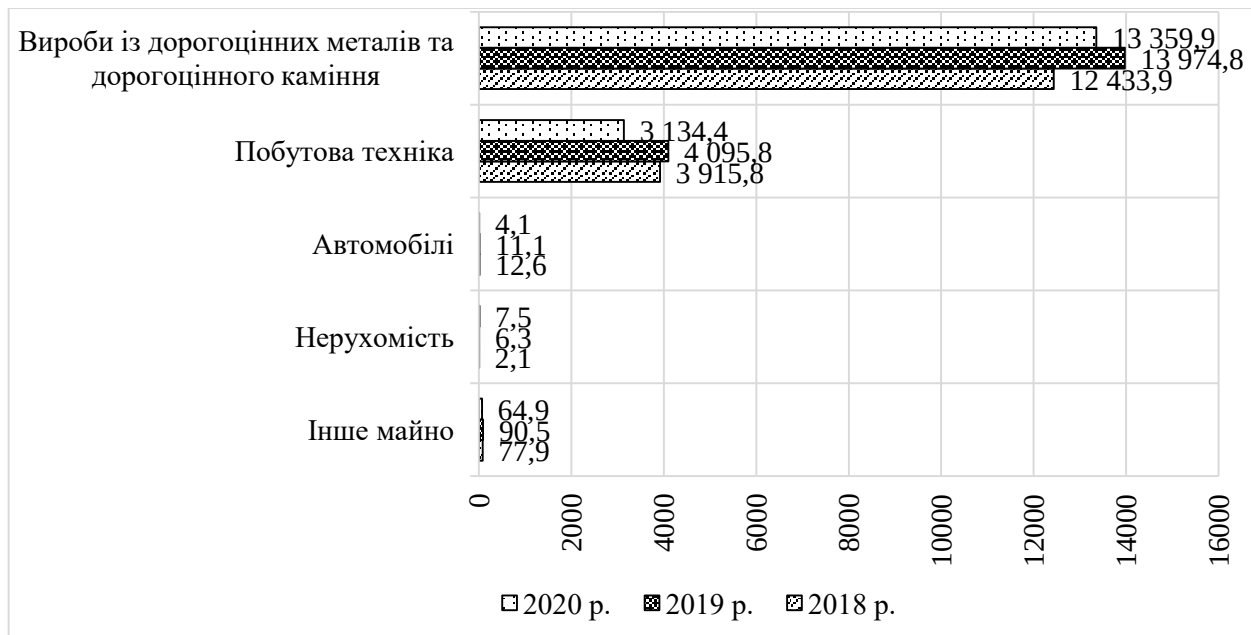

Рис. 2.1. Вартість предметів застави при ломбардному кредитуванні у 2018-2020 рр., млн грн

Джерело: побудовано за даними НБУ.

В рамках даного дослідження було проведено анкетування на тему «Виявлення проблем розвитку ломбардів та покращення якості обслуговування їх клієнтів». У ході дослідження було опитано 11 респондентів різних вікових категорій та з різними фінансовими спроможностями для отримання більш достовірного результату.

Серед опитаних респондентів, виявилось 3 групи громадян (по 33% кожна) – із середньомісячним рівнем доходів до 5 тис. грн, від 5 до 10 тис. грн, понад 10 тис. грн кожна. Отже, більшість опитуваних людей мають низький середньомісячний рівень доходів, що спонукає їх звертатись до таких послуг ломбардів і, як результат, 30,8 % респондентів вказали, що зверталися за ломбардними кредитами. З них, половина респондентів зверталися до ломбарду лише раз, а решту – не часто, але декілька раз зверталися.

Респонденти вказують, що звернулися б до ломбарду якби виникла необхідність збуту не потрібних ювелірних виробів чи побутової техніки (63,6 %); з інших причин звернулися б ще 18,2 % респондентів. Кількість людей, що зверталися б у ломбард у разі термінової потреби у зв'язку з відпусткою чи подорожжю та ті, що зверталися б у разі непередбачуваних витрат у зв'язку з хворобою зрівнялася та становить по 9,1 %. Також, слід відмітити, що жодний з респондентів не звертався б до ломбарду при необхідності залучення коштів на 2–3 дні. Отже, можна зробити висновок, що власникам ломбардів потрібно звернути увагу на покращення умов кредитування на декілька днів, так як на даний момент показник звернення до ломбардів для отримання вищезгаданої послуги найменший.

Важливо, що більшість респондентів (45,5 %) вважають, що можливо звернулися б до ломбарду ще, якби вони потребували короткострокової позики. Натомість, 36,4 % респондентів категорично не планують звертатися до ломбарду. Думки респондентів значно варіюються, тому слід зазначити, що ключовою проблемою розвитку ломбардів в Україні 54,5 % респондентів вважають високі відсоткові ставки, а 45,6% – високі штрафи за невчасність викупу застави.

Нинішній розвиток ринку ломбардного кредитування наражається на низку перешкод мікро- та макрорівнів. Детальний аналіз стану ринку ломбардних кредитів з позиції можливостей та загроз макрорівня і сильних та слабких сторін мікрорівня (табл. 2.4) свідчить про відносну збалансованість перспективі викликів економічного, соціального та політичного характеру, що чинять вплив на функціонування ломбардів.

Таблиця 2.4

SWOT – аналіз чинників розвитку ломбардів в Україні

МІКРОРІВЕНЬ	
Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливість мікрокредитування при низькому рівні середньомісячних доходів громадян	Висока конкуренція на ринку фінансових послуг
	Незначна диверсифікованість діяльності ломбардів
Отримання послуги максимально спрощено порівняно з банківським кредитуванням (потрібен лише паспорт)	Необхідність дотримання специфічних вимог щодо організаційно-правової форми організації ломбардної діяльності
Широкий перелік предметів застави, які можна швидко «перетворити» в готівку: побутова техніка, дорогоцінні метали, цінні папери тощо	Необхідність створення спеціальних умов зберігання заставного майна
	Нерозвиненість безготівкових розрахунків у сфері ломбардного кредитування
Відсутність впливу кредитної історії позичальника на рішення про кредитування	Складність перевірки законності походження предмету застави
Можливе продовження кредитного договору після закінчення його терміну	Суттєво занижена вартість коштовних речей при їх передачі у заставу
Можливість погашення кредиту як частинами протягом строку використання, так і в кінці його терміну	Висока ймовірність погашення заборгованості шляхом реалізації застави, оскільки відсутні підтвердження платоспроможності позичальників
Наявність гнучкої системи знижок у кредитуванні для постійних клієнтів	Висока відсоткова ставка – інколи до 800 % річних
Обмеження зобов'язань позичальника перед кредитором, на відміну від банківських кредитів	Додаткові витрати ломбардів у зв'язку із зберіганням, страхуванням і збутом не викуплених речей
	Можливість зловживань та низької компетентності працівників ломбардів
Легкий доступ до фінансових установ через їх широке поширення у містах та селищах на всій території України	Обслуговування великої кількості дрібних кредитів, що посилює низку ризиків
	Максимізація прибутку ломбардів за умови нехтування соціальним добробутом клієнтів

Продовження таблиці 2.4

МАКРОРІВЕНЬ	
Можливості	Загрози
Посилення регуляторного впливу (з 2019 р. регулятором діяльності ломбардів став НБУ)	Відсутність в Україні спеціального законодавчого регулювання створення ломбардів та ведення їх діяльності
Ломбарди є перспективними внутрішніми інвесторами	
Ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних та стабільних фінансових інститутів	Масове зниження платоспроможності населення через підвищення рівня безробіття та інфляцію
Законодавче обмеження можливості залучення коштів фізичних осіб (крім їх учасників) у будь-якій формі	Відсутність державного регулювання встановлення вартості заставного майна стосовно її співвідношення ринковим цінам
Можливість поєднання діяльності з ломбардного кредитування із наданням окремих видів супровідних послуг	
Національний банк планує встановити кваліфікаційні вимоги до керівників ломбардів, у тому числі щодо їх бездоганної ділової репутації та професійної придатності, а також щодо бездоганної ділової репутації власників істотної участі	Недостатня захищеність прав та інтересів користувачів послуг ломбардів як загалом, так і в порівнянні з іншими видами кредитування, що здійснюється в Україні

Джерело: власні дослідження.

Сильні сторони ринку ломбардного кредитування переважною більшістю пов'язанні із задоволеністю інтересів клієнтів – доступністю та легкістю оформлення кредитів для широких верств населення. Натомість, до слабких сторін ринку ломбардного кредитування слід віднести, передусім, проблеми функціонування самих ломбардів як суб'єктів фінансового ринку: висока конкуренція на кредитному ринку, дотримання специфічних вимог щодо організації ломбардної діяльності, забезпечення спеціальних умов зберігання заставного майна, складність перевірки законності походження предмету застави тощо. Поряд з цим, на вітчизняному ринку ломбардного кредитування мають місце недоліки, притаманні ломбардам усього світу: надзвичайно високі відсоткові ставки та значне заниження вартості заставного майна.

Можливості розвитку ломбардів, передусім, зосереджені у векторі їх якісного оновлення з метою удосконалення фінансового ринку загалом, що

наразі активно пропагується Національним банком України. Варто відмітити, що розширивши сферу регулювання фінансового ринку, у 2020 р. Національний банк України окреслив інструменти підвищення ефективності ринку ломбардів. Зокрема, державним регулятором заплановано сформулювати законодавче підґрунтя для саморегулювання ринку, поглибити роботу стосовно підвищення фінансової грамотності населення, зокрема, обізнаності населення про ризики отримання кредитів у ломбардах.

Не зважаючи на окреслені НБУ перспективи розвитку ломбардів, досі залишається низка загроз економічного, соціального та політичного характеру, які стримують оновлювальні процеси. Передусім, це стосується прогалин нормативного поля, оскільки діяльність ломбардів та функціонування ринку ломбардних кредитів залишаються недостатньо врегульованими через відсутність спеціалізованих законодавчих актів. Натомість саме ломбарди, робота яких пов'язана із специфічними загрозами операцій із заставним майном, потребують ретельного нагляду та суворого контролю за діяльністю.

Висновки до розділу 2

1. Встановлено, що обсяги активів ломбардів мають досить мінливий характер: дебіторська заборгованість і запаси у 2019 р. у порівнянні з 2018 р. було нарощено, а у 2020 р. ці ж статті активів скоротилися; основні засоби та грошові кошти у 2020 р. у порівнянні з 2018 р., натомість, зросли. Щодо обсягів пасивів: власний капітал, залучені кошти та зобов'язання й інші пасиви за період 2018-2020 рр. було скорочено. І навпаки, за досліджуваний період зросла сума зобов'язань за розрахунками.

2. У ході анкетування виявлено, що ключовою проблемою розвитку ломбардів в Україні 54,5 % респондентів вважають високі відсоткові ставки, а 45,6% – високі штрафи за невчасність викупу застави.

3. За допомогою SWOT-аналізу досліджено сильні сторони ринку ломбардного кредитування, які переважною більшістю пов'язані із задоволеністю інтересів клієнтів – доступністю та легкістю оформлення кредитів для широких верств населення. Натомість, до слабких сторін ринку ломбардного кредитування віднесено проблеми функціонування самих ломбардів як суб'єктів фінансового ринку: висока конкуренція на кредитному ринку, дотримання специфічних вимог щодо організації ломбардної діяльності, забезпечення спеціальних умов зберігання заставного майна, складність перевірки законності походження предмету застави тощо.

4. Підсумовано, що, враховуючи окреслені НБУ перспективи розвитку ломбардів, досі залишається низка загроз економічного, соціального та політичного характеру, які стримують оновлювальні процеси, передусім, в частині правового регулювання діяльності ломбардів.

РОЗДІЛ 3

ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛОМБАРДНОГО КРЕДИТУВАННЯ

Загальне бачення розвитку ринку ломбардів, яке сформульовано Національним банком України у концепції «Біла книга: майбутнє регулювання діяльності ломбардів» окреслює нову модель розвитку ломбардів в Україні винятково через призму посиленого регулювання цього ринку з метою забезпечення його «прозорості, доброчесної ринкової поведінки та захисту прав споживачів з урахуванням особливості бізнес-моделі ломбардів» [5].

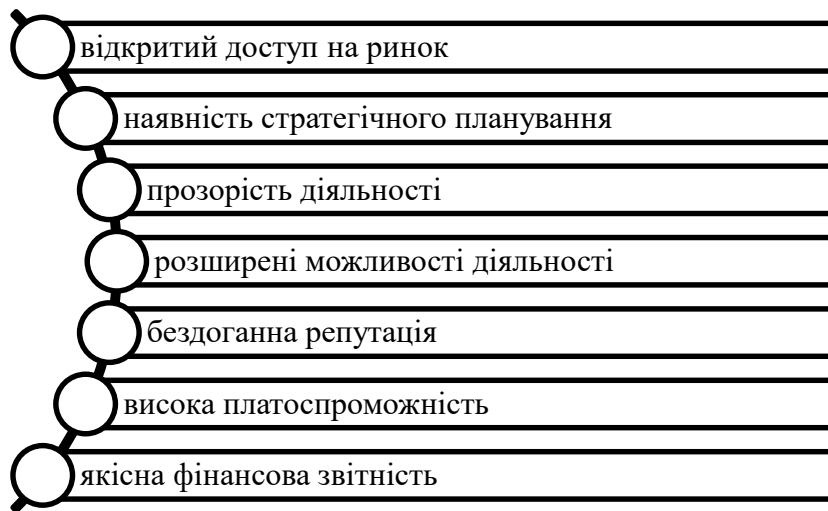

Рис. 3.1. Критерії оновленої системи регулювання ринку ломбардів

Джерело: власні дослідження за даними [5].

Нова система регулювання та нагляду з боку НБУ буде побудована на засадах (рис. 3.1): простого доступу операторів на ринок (планується зняти обмеження організаційно-правової форми ломбардів); стратегічного планування (обов'язковим критерієм для організації ломбарду має стати наявність обґрунтованого бізнес-плану); прозорості (розкриття інформації про власників і кінцевих бенефіціарів); широких можливостей діяльності (розширення переліку дозволених у діяльності операцій та послуг); бездоганної репутації (посилені вимоги до керівників та власників ломбардів щодо їх компетентності та ділової репутації); платоспроможності (жорсткі

вимоги до власного капіталу ломбардів); якісної звітності (формування звітності за міжнародними стандартами, що забезпечить об'єктивну оцінку діяльності).

Зважаючи на виявлені у ході SWOT – аналізу чинники і враховуючи результати досліджень вітчизняних науковців [7, 15, 19, 21, 25, 32, 41], було висунуто гіпотезу про те, що на розвиток ломбардів в Україні найсуттєвіше впливають такі фактори як платоспроможність населення та обсяги розвитку економіки (за показником ВВП на душу населення). Так, з метою оцінки фінансово-економічних умов розвитку ломбардів в Україні, використано метод кореляційно-регресійного аналізу за базовим показником обсягів виданих ломбардних кредитів у млн грн (Y – залежна змінна). В основу кореляційно-регресійної моделі покладено аналітичні дані 10-ти річного періоду (табл. 3.1) у розрізі наступних показників:

- розмір середньомісячних доходів громадян в Україні (x_1). Вибір даного показника спричинено твердженнями науковців та експертів про тісний причинно-наслідковий зв'язок досліджуваних процесів, зокрема: при підвищенні рівня середньої заробітної плати в Україні, повинно спостерігатися скорочення обсягів виданих ломбардних кредитів, а при зниженні заробітної плати – відповідне нарощення;
- рівень безробіття в Україні (x_2). Вибір даного фактору обумовлено припущенням про те, що зростання рівня безробіття сприяє збільшенню обсягів виданих ломбардних кредитів, оскільки населення потерпатиме через низьку платоспроможність;
- обсяги ВВП на душу населення (x_3). Вибір даного показника пов'язано з високою ймовірністю наявності впливу нарощення обсягів виробництва в країні на покращення матеріального стану населення, а отже, на скорочення обсягів виданих ломбардних кредитів.

Таблиця 3.1

Вихідні дані для кореляційно-регресійного аналізу
рівня розвитку ломбардів в Україні

Рік	Обсяг виданих ломбардних кредитів, млн грн (Y)	Розмір середньомісячних доходів громадян в Україні, грн (x ₁)	Рівень безробіття в Україні, % (x ₂)	Обсяги ВВП на душу населення, тис. грн (x ₃)
2011	3258,4	2639	8,6	28813
2012	3968,6	3031	8,1	30912
2013	3792,4	3273	7,7	31988
2014	3050,2	3470	9,7	35834
2015	2293,8	4207	9,5	46210
2016	2148,7	5187	9,7	55583
2017	1741	7105	9,9	70224
2018	1395,5	8867	9,1	84192
2019	1243,9	10503	8,6	94589
2020	976,7	11596	9,9	100432

Джерело: наведено та розраховано за даними НБУ.

Матриця парних коефіцієнтів кореляції (табл. 3.2) свідчить, що всі показники, включені у модель, мають помітний та дуже сильний зв'язок зворотної (-) дії, що підтверджує попередньо сформовану гіпотезу. Найбільша тіснота зв'язку існує між величиною обсягів ломбардних кредитів (Y) та обсягом ВВП на душу населення (x₃), що також логічно пов'язує вагомість розвитку економіки з добробутом населення та потребою у короткострокових кредитах на покриття термінових поточних потреб.

Таблиця 3.2

Кореляційна матриця, що показує ступінь залежності між змінними

	Y	x ₁	x ₂	x ₃
Y	1	-0.9143	-0.6323	-0.9461
x ₁	-0.9143	1	0.3656	0.9941
x ₂	-0.6323	0.3656	1	0.4277
x ₃	-0.9461	0.9941	0.4277	1

Джерело: власні дослідження.

В результаті багатфакторного регресійного аналізу було отримано рівняння множинної регресії: $Y = 7137,30 + 0,4615 \cdot X_1 - 262,2087 \cdot X_2 - 0,0887 \cdot X_3$.

Коефіцієнт множинної кореляції (R) становить 0,9879, коефіцієнт детермінації (R²) – 0,9760, а середня помилка апроксимації – 4,88 %, що

свідчить про дуже сильний зв'язок між результативною ознакою Y та обраними факторами X_i . Загальна значущість гіпотези підтверджується результатами F -статистики: $F = 81,40$ при $F_{kr} = 4,76$. Оскільки фактичне значення $F > F_{kr}$, то коефіцієнт детермінації статистично значимий і рівняння регресії статистично надійне.

Економічна інтерпретація моделі враховує одночасний сукупний вплив усіх окреслених параметрів і полягає у наступному:

- збільшення обсягу середньомісячних доходів громадян в Україні на 1 грн при одночасному впливі існуючого безробіття та відповідного рівня розвитку економіки може призвести до збільшення обсягу виданих ломбардних кредитів в середньому на 0,462млн грн;
- зростання рівня безробіття в Україні на 1 % при одночасному впливі низьких середньомісячних доходів громадян та недостатньому рівні розвитку економіки може призвести до зменшення обсягу виданих кредитів в середньому на 262,209млн грн;
- збільшення рівня ВВП на душу населення в Україні на 1 тис. грн може призвести до зменшення обсягу виданих кредитів в середньому на 0.0887млн грн.

Встановлено, що в досліджуваній ситуації 97,6% загальної варіабельності обсягу виданих кредитів ломбардами України пояснюється зміною всіх вище наведених факторів. На підставі максимального значення коефіцієнта β_1 визначено, що сформованій моделі найбільший вплив на обсяг виданих ломбардних кредитів, чинить фактор x_1 – розмір середньомісячних доходів громадян в Україні.

Результати моделі відображають критичну межу сукупного впливу обраних соціально-економічних факторів, коли низькі доходи населення при високому рівні безробіття та повільному прирості ВВП зумовлюють нетрадиційний ефект – скорочення обсягів ринку короткострокового кредитування. Очевидно, що проблема низької платоспроможності населення

поглиблюється ризиками втрати майна, бідності, морального несприйняття тощо.

Слід відмітити, що результати моделі свідчать про присутність значного ефекту поведінкових фінансів з боку потенційних клієнтів ломбардів, коли для позичальників важливіше уникнути можливих збитків (ломбардний кредит занадто дорогий, а оціночна вартість застави значно занижена), ніж отримати вигоду (невеликий за розміром короткостроковий кредит). Отож, розвитку ломбардів, як і будь-яких фінансових установ, притаманні характеристики поведінкових фінансів, які у вітчизняних реаліях посилені факторами складного політичного та соціального характеру.

Отже, серед вітчизняних фінансових установ ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних та стабільних фінансових інститутів. Аналіз стану ринку ломбардних кредитів дозволив встановити відносну збалансованість перспектив і викликів економічного, соціального та політичного характеру, що чинять вплив на функціонування ломбардів.

Кореляційно-регресійний аналіз ключових параметрів розвитку ринку ломбардного кредитування дозволив побудувати модель, економічна інтерпретація якої полягає у можливості збільшення обсягу виданих ломбардних кредитів при збільшенні обсягу середньомісячних доходів громадян, а їх скорочення можливе при зростанні рівня безробіття в Україні та нарощенні рівня ВВП на душу населення, що в сукупності характеризується ефектом поведінкових фінансів, коли для позичальників важливіше уникнути невіправданих витрат, ніж отримати короткочасну вигоду.

Висновки до розділу 3

1. Обґрунтовано критерії оновленої системи регулювання ринку ломбардів: простий доступ операторів на ринок; стратегічне планування; прозорість діяльності; розширення можливостей діяльності; бездоганна ділова репутація; високий рівень платоспроможності; якісна звітність.

2. Сформовано модель тісноти зв'язку обсягів виданих ломбардних кредитів (Y) та факторних показників: розмір середньомісячних доходів громадян в Україні (x_1), рівень безробіття в Україні (x_2) та обсяги ВВП на душу населення (x_3). Економічна інтерпретація моделі враховує одночасний сукупний вплив усіх окреслених параметрів і полягає у наступному: збільшення обсягу середньомісячних доходів громадян в Україні на 1 грн при одночасному впливі існуючого безробіття та відповідного рівня розвитку економіки може призвести до збільшення обсягу виданих ломбардних кредитів в середньому на 0,462млн грн; зростання рівня безробіття в Україні на 1 %при одночасному впливі низьких середньомісячних доходів громадян та недостатньому рівні розвитку економіки може призвести до зменшення обсягу виданих кредитів в середньому на 262,209млн грн; збільшення рівня ВВП на душу населення в Україні на 1тис. грн може призвести до зменшення обсягу виданих кредитів в середньому на 0.0887млн грн.

3. Доведено, що отримана модель характеризується ефектом поведінкових фінансів, коли для позичальників важливіше уникнути невиправданих витрат, ніж отримати короткочасну вигоду.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження, проведеного у ході підготовки кваліфікаційної роботи сформовано наступні висновки:

1. Обґрунтовано місце і значення ломбардів на фінансовому ринку, як посередників, які сприяють задоволенню потреб населення і підвищенню їх платоспроможності. Визначено, що ломбард – це специфічна фінансова установа, яка надає фінансові кредити фізичним особам та підприємцям строком до одного року, а також здійснює низку супутніх операцій, пов'язаних з особливостями ломбардної діяльності.

2. Спеціальними вимогами щодо створення та функціонування ломбардів визначено: умови та місце реєстрації, організаційно-правова форма, наявність ліцензії, відповідність персоналу, обсяги власного капіталу, впровадження системи фінансового моніторингу та специфіка програмного забезпечення.

3. Встановлено, що обсяги активів ломбардів мають досить мінливий характер: дебіторська заборгованість і запаси у 2019 р. у порівнянні з 2018 р. було нарощено, а у 2020 р. ці ж статті активів скоротилися; основні засоби та грошові кошти у 2020 р. у порівнянні з 2018 р., натомість, зросли. Щодо обсягів пасивів: власний капітал, залучені кошти та зобов'язання й інші пасиви за період 2018-2020 рр. було скорочено.

4. За результатами анкетування виявлено, що ключовою проблемою розвитку ломбардів в Україні 54,5 % респондентів вважають високі відсоткові ставки, а 45, 6% – високі штрафи за невчасність викупу застави.

5. За підсумком SWOT-аналізу встановлено сильні сторони ринку ломбардного кредитування, які переважною більшістю пов'язані із задоволеністю інтересів клієнтів – доступністю та легкістю оформлення кредитів для широких верств населення. Натомість, до слабких сторін ринку ломбардного кредитування віднесено проблеми функціонування самих

ломбардів як суб'єктів фінансового ринку: висока конкуренція на кредитному ринку, дотримання специфічних вимог щодо організації ломбардної діяльності, забезпечення спеціальних умов зберігання заставного майна, складність перевірки законності походження предмету застави тощо.

6. Підсумовано, що, враховуючи окреслені НБУ перспективи розвитку ломбардів, досі залишається низка загроз економічного, соціального та політичного характеру, які стримують оновлювальні процеси, передусім, в частині правового регулювання діяльності ломбардів.

7. Обґрунтовано критерії оновленої системи регулювання ринку ломбардів: простий доступ операторів на ринок; стратегічне планування; прозорість діяльності; розширення можливостей діяльності; бездоганна ділова репутація; високий рівень платоспроможності; якісна звітність.

8. Сформовано модель тісноти зв'язку обсягів виданих ломбардних кредитів (Y) та факторних показників: розмір середньомісячних доходів громадян в Україні (x_1), рівень безробіття в Україні (x_2) та обсяги ВВП на душу населення (x_3). Економічна інтерпретація моделі враховує одночасний сукупний вплив усіх окреслених параметрів. Доведено, що отримана модель характеризується ефектом поведінкових фінансів, коли для позичальників важливіше уникнути невинуватених витрат, ніж отримати короткочасну вигоду.

9. Обґрунтовано, що серед вітчизняних фінансових установ ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних та стабільних фінансових інститутів. Аналіз стану ринку ломбардних кредитів дозволив встановити відносну збалансованість перспектив і викликів економічного, соціального та політичного характеру, що чинять вплив на функціонування ломбардів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. D'Este, Rocco. The Effects of Stolen-Goods Markets on Crime: Pawnshops, Property Theft, and the Gold Rush of the 2000s. *The Journal of Law and Economics*. 2020. 63.3: 449-472. <https://doi.org/10.1086/707785> URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/707785>
2. García-Santillán, Arturo, et al. Pawnshops: Are They Really a Solution for the Vulnerable Population. *Ecoforum Journal*. 2017. 6.1. URL: <http://www.ecoforumjournal.ro/index.php/eco/article/viewFile/554/341>
3. History pawnshops. URL : <http://lombard-kiev.com.ua/raznoe/istoriya-lombardov-chast-2.html>.
4. Posey, Patricia. Refinancing the American Dream: The Consequences of Targeted Financial Policy for Political and Racial Inequality in the United States. 2019. URL: <https://repository.upenn.edu/edissertations/3229/>
5. Біла книга «Майбутнє регулювання діяльності ломбардів». НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_lombard_2020.pdf?v=4
6. Теорія держави та права: навч. посіб. / Білозьоров Є. В. та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України. 2017. 320 с.
7. Бойко С.В., Кеба А.А. Сучасний стан та перспективи розвитку ломбардів в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 16 (38). URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15115321262724.pdf>
8. Бондаренко Н.М., Сітенко В.О.. Удосконалення обліку кредитних операцій у ломбардах. *Бухгалтерський облік*. 2020. № 2. С. 6–7.
9. Булій Н. О. Особливості ломбардної діяльності на ринку фінансових послуг України. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=1371> (дата звернення 7.07.2019 р.).
10. Вергелюк Ю. Ю. Фінансова безпека кредитного ринку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 31–36.

11. Гончаренко О. Класифікація небанківських фінансових установ як інструмент реалізації стратегії розвитку фінансового сектору економіки України. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. 2017. №44 (1). С.15-25.
12. Гончаренко О. О., Лук'янець О. В. Небанківські фінансові установи: оптимізація класифікації. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, «Інформаційно-аналітичне агенство», 2018. С. 90-93.
13. Дика О. С., Прокопенко Ж. В. Ідентифікація об'єктів облікового відображення діяльності небанківських фінансових установ: первинне спостереження та оцінка. *Проблеми економіки*. 2019. № 3 (41). С. 233-239.
14. Діденко Л. В., Кобзар І. А., Ханалієва І. С. Дослідження діяльності небанківських фінансових установ як учасників сучасного ринку фінансових послуг. *Економічний аналіз*, 2018, 28 (4): с. 88-94.
15. Дребот Н. П., Миколишин М. М., Танчак Я. А.. Тенденції розвитку небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2020. №30(1). С. 109-114. URL: <https://doi.org/10.36930/40300119>
16. Историческое развитие ломбардов : веб–сайт. URL: <http://www.avanslombard.ru/articles/091009>. (дата звернення: 17.10.2021)
17. Історія та сьогодення ломбардів. *Україна фінансова: інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку*. URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/ strah_rynok/027.htm
18. Ісхакова О. М., Махова Н. І., Шаповал І. С. Розвиток ломбардів в Україні. *Молодий вчений*, 2017. №10. С. 901-905.
19. Калівошко О. Структурна характеристика ломбардів як інфраструктурної одиниці фінансово-кредитного ринку. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2019. Вип. 42. С. 61-71. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2019.42.0.2939>

20. Кирчата І. М. Перспективи ломбардної діяльності в системі фінансових послуг. 2021. URL: <https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/22984/1/Perspektyvy.pdf>
21. Козаченко Г., Завора Т., Шаповал Л. Інструментарій визначення впливу соціальної безпеки на розвиток ломбардної діяльності України. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Вип. 3-4. С. 120-132. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.03.120>
22. Консультації щодо підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні. Зелена книга. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=80189428> (дата звернення: 14.09.2021).
23. Криворучко С.В. Модели ломбардного бизнеса в мировой практике. *Путеводитель предпринимателя*. 2016. №29. С.170-175.
24. Ксьондз С. М. Діяльність ломбардів як учасників ринку цінних паперів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2013. № 6. Т. 2. С. 154–159.
25. Леваєва Л. Ю. Інвестиційна стратегія розвитку ломбардів. *Економічний вісник університету*. 2018. №1(37). С. 226-236.
26. Мельник О. І. Оцінка інфраструктури підтримки інноваційного підприємництва. *Modern Economics*. Вип. 1. С. 31-37. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/1-2017/UKR/melnik.pdf> (дата звернення: 11.10.2021).
27. Науменко С. В., Міщенко В. І. Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Університет банківської справи НБУ, 2010. 170 с.
28. Недільська Л. В., Марченко Д. А. Сучасний вектор розвитку ломбардів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. №7. С. 222–228. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-222-228>
29. Новак А. Ф., Юхимчук Я. М. Сучасний стан та тенденції розвитку українського ринку небанківських фінансових послуг. *Наукові записки*

Національного університету «Острозька академія». 2021. № 21(49). С. 82–87.

30. Обушна О. М. Зарубіжний досвід розвитку ринку ломбардних послуг. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2005. № 75-76. С. 84-87.
31. Організація ломбардної діяльності. *Pravofin*. URL: <https://cutt.ly/CYal60H> (дата звернення: 21.09.2021)
32. Пархоменко Є. Ю. Інституційний статус ломбардів та його вплив на аудит фінансової звітності. *Бізнес Інформ*. 2018. №5. С. 377–383.
33. Порядок складання та подання звітності ломбардами до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 4 листопада 2004 року № 2740, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23 листопада 2004 року за № 1482/10081 .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1482-04#Text>
34. Правовий статус ломбардів. Специфічні риси порядку створення та реєстрації ломбардів. *Всеукраїнська асоціація ломбардів*. URL : <http://lombard.org.ua/cgi-bin/myAccount/myAccount.cgi?action=dp&vs=2/scId=6&p=pDb&pDbId=17>
35. Про господарські товариства: Закон України № 1576-XII від 19.09.91 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
36. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України. № 361-IX від 06.12.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
37. Про ломбарди та ломбардну діяльність : проект Закону № 2674 від 26.12.2019. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2674&skl=10
38. Про порядок надання фінансових послуг ломбардами: положення Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

№ 3981. від 26 квіт. 2005 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05#Text>

39. Професійні ризики. *Всеукраїнська асоціація ломбардів*. URL : <http://lombard.org.ua/cgi-bin/myAccount/myAccount.cgi?action=dp&vs=2/scId=6&p=pDb&pDbId=21> (дата звернення: 28.11.2021 р.)
40. Пшик Б.І. Розвиток ринків небанківських фінансових послуг в Україні: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 988–992.
41. Радченко Н.Г., Щевелєва О. В. Ломбард – реалії сьогодення. *II міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування»*. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/8170>
42. Савчук О. О. Господарсько-правове регулювання діяльності ломбардів як кредитних установ. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. 81с.
43. Тарлопов І. О. Аналіз діяльності ломбардних установ в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 20. С. 66–71. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.20.66
44. Хуторна М. Е. Розвиток системи регулювання діяльності спеціалізованих кредитних установ України як чинник підвищення їхньої фінансової стабільності. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 2 (64). С. 163-174.
45. Чопко Г. Принципи створення і функціонування ломбардів для надання послуг населенню. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. 865 (14).